

2023-2024 оқу жылына элективті пәндер каталогы
ИНТЕРНАТУРА

1. Кафедра: Жұқпалы аурулар және дерматовенерология

2. Білім беру деңгейі: интернатура

3. Білім бағдарламасы: 6В10101 «Жалпы медицина»

4. Курс: 6

5. Элективті пән атауы: Адамның зоонозды өзекті жұқпалары

6. Кредит саны: 3,5

7.Мақсаты: Адамдардың өзекті зоонозды жұқпалардың ерте және ажыратпалы диагностикасы, клиникасы, емі мен профилактикасы аясында дәрігер-интерндердің тереңдетілген жүйелі теориялық білімді және мамандандырылған біліктілікті меңгеру.

8. Міндеттері:

Интерндердің білімін қалыптастыру: заманауи кезеңде адамдардың зоонозды жұқпалардың эпидемиологиясы, этиологиясы, патогенезі, клиникалық көрінуінің ерекшелігін оқып-білу.

Интерндер жасай алу қажет: адамдардың зоонозды жұқпаларының ерте және ажыратпалы диагностикасының алгоритмін жүргізу біліктілігін меңгеру, жедел көмек көрсету мен емін меңгеру. Адамдардың зоонозды жұқпаларына байланысты санитарлы-эпидемияға қарсы алдын алу шараларын ұйымдастыру.

Аналитикалық жұмыстардың дағдыларын қалыптастыру: Адамдардың зоонозды жұқпаларының мәселелерінің ғылыми-зерттеу жұмыстарын жүргізу барысында дәлелді медицинаның принциптеріне негізделген заманауи ғылыми мәлімдемелерін қолдану.

9. Пән мазмұны (30-50 сөз):

ҚР-дағы қазіргі кезеңде зооноздық инфекциялардың өзектілігі. Бруцеллезді емдеудің этиологиясы, патогенезі, клиникасы, диагностикасы, дифференциалды диагностикасы. Алдын алу және эпидемияға қарсы шаралар. Бруцеллезбен ауыратын науқасты анықтау кезіндегі дәрігердің тактикасы. Лептоспироз. Лептоспироздың эпидемиологиясы, клиникасы, диагностикасы, дифференциалды диагностикасы. Иерсиниоз және псевдотуберкулез. Этиология, эпидемиология, клиника, диагностика, емдеудің дифференциалды диагностикасы. Иерсиниоз, псевдотуберкулез, лептоспироз кезінде дәрігердің тактикасы.

10. Пәнді таңдау негіздері: Мал шаруашылығы бар ҚР аудандарында зоонозды инфекциялардың кең таралу маңызы, эпидемияға қарсы және эпизоотикаға қарсы шаралардың дұрыс жүргізілмеуі, жұқпа ошақтарындағы жиі супер және реинфекциалану лабораториялық клиникалық диагностикасының қиындығы жоғары созылмалдылығы және адекватты емес еммен ақсаңдауы, ауырған адам және науқастардың реабилитацияның жоқтығының өзектілігі. Қазақстан үшін аса маңызға ие зоонозды аурулар: бруцеллез, сібір жарасы, оба, құтыру, листериоз және т.б. Қоздырғыштың ареалының кеңеюінен белсенуі ретінде туындаған адамның зоонозды жұқпаларының табиғи ошақтарының эпидемиологиялық потенциалының сақталуы. Қоздырғыштың эволюциясы полирезидентті және жоғары потогенді штамдардың пайда болуына алып келеді.

11.Оқыту нәтижелері (Дублин дескрипторларына сәйкес 4-6 оқыту нәтижелері)

Білімі (когнитивтік сала)	Біліктілігі мен дағылары (психомоторлық сала)	Жеке тұлғалық және кәсіби құзыреттіліктері (қатынастар)
Білу керек: -Адамдардың зоонозды жұқпаларының эпидемиологиясы және	Істей алу қажет: -Адамдардың зоонозды жұқпасы бар науқастарды ережелер бойынша тексеру.	-Жалпы мәдени (ЖМ): абстракты ойлану, анализдеу, синтездеу қабілеті.

<p>профилактикасы аясындағы нормативті, құқықтық және заңды құжаттар .</p> <p>- адамның зоонозды жұқпасы кезіндегі инфекциялық көмекті ұйымдастыру принциптері</p> <p>-Адамдардың зоонозды жұқпаларының этиологиясы, эпидемиологиясы, патогенезі, клиникасы, классификациясы</p> <p>-Адамдардың зоонозды жұқпалары кезіндегі асқынулары мен шұғыл жағдайларындағы клиникалық көріністері.</p> <p>-адамдардың зоонозды жұқпаларының заманауи арнайы және арнайы емес диагностикалық әдістері</p> <p>-Адамдардың зоонозды жұқпаларының негізгі емдеу тактикасы (этиотропты, патогенді, симптоматикалық)</p> <p>-Адамдардың зоонозды жұқпаларының алдын алу принциптері және эпидемияға қарсы шаралар</p>	<p>-Адамдардың зоонозды жұқпаларының ажыратпалы диагностикасының симптом мен синдромын бағалау</p> <p>-Науқасқа лабораториялық және инструменталды тексеруді жоспарлау, патологиялық материалды алу. Тексеріс нәтижелерін интерпретациялау.</p> <p>-Адамдардың зоонозды жұқпасы бар адамдарға жедел көмек көрсету және ем тағайындау.</p> <p>-Этиология, ауырлығына және қосымша патологиясына байланысты реабилитация жүргізу.</p> <p>-МКБ-10;12 бойынша диагнозды қою.</p> <p>Игеруі тиіс:</p> <p>-Адамдардың зоонозды жұқпаларының ерте және ажыратпалы диагностикасын алгоритмін жүргізу.</p> <p>-Серологиялық, молекулярлы-биологиялық, бактериологиялық, тексерістерді бағалау.</p> <p>-Адамдардың зоонозды жұқпалар емінде жедел көмекті көрсету.</p> <p>-Адамдардың зоонозды жұқпаларының санитарлы-эпидемияға қарсы, профилактикалық шараларды ұйымдастыру</p>	<p>-Жалпы кәсіби күзіреттілік (ЖКК): Мамандандырылған тапсырмаларды адам ағзасында морфофункционалды, физиологиялық жағдайы мен патологиялық процестерді бағалай алу қабілеті.</p> <p>-Кәсіби құдіреттілік (КК): ауру жағдайын тану не ауру бар не жоқ екенін анықтау мақсатында науқастан шағым, анамнезін жинай алу, жалпы тексеру, лабораториялы-инструменталды, патолого-анаториялық және тб тексеруге дайын болу. -Өзге нозологиялық формасы бар науқастарға кіріспе тактикасы анықтай алу қабілеті</p>
--	---	--

12.Пререквизиттер: микробиология, иммунология, жалпы гигиена және эпидемиология, медициналық фармакология, ішкі аурулар негіздері, жалпы тәжірибелі дәрігер негіздері

13.Постреквизиттер: «Жалпы тәжірибелік дәрігер», «Жұқпалы аурулар, оның ішіндегі балалар жұқпалы аурулары» мамандықтары бойынша резидентура

14.Әдебиет (соңғы 10 жыл):

1. Dr. M. EsteeTorok, Dr. EdMoran, Dr. FionaJ. Cooke. Oxford Hand bookof Infectious Diseases and Microbiology. 2017
2. Абуова Г.Н. Жұқпалы аурулардың синдромдық дифференциялық диагнозы : оқулық -Шымкент , 2017.-500 экз.
3. Абуова Г.Н. Жұқпалы аурулардан дәрістер жинағы : оқу құралы -Шымкент, 2017.-300экз.
4. Инфекционные болезни. Эпидемиология: учебник / Н. И. Брико, В. И. Покровский. - М.: ГЭОТАР-Медиа, 2015. - 368 с.: ил.

5. Инфекционные болезни. Учебник Н.Д. Ющук, Г.Н. Кареткина, Л. И. Мельникова; Издательство, Гэотар-Медиа, 2019 г.; 512 страниц
6. Электронная библиотечная система «Консультант студента» Электронная библиотека медицинского вуза: [Электронный ресурс]. – М.: Издательская группа «ГЭОТАР-Медиа», 2015. – Режим доступа: <http://www.studmedlib.ru> – карты индивидуального доступа.
7. Электронная библиотечная система «Национальный цифровой ресурс «Руконт» /ИТС «Контекстум» [Электронный ресурс]. – М.: Консорциум «Контекстум», 2020. – Режим доступа: <http://www.rucont.ru> через IP-адрес академии.
8. Справочная правовая система КонсультантПлюс [Электронный ресурс] / ООО «Компания ЛАД-ДВА». – М., 2020. – Режим доступа: <http://www.consultant.ru> через IP-адрес академии.
9. Электронная правовая система для Специалистов в области медицины и здравоохранения «Медицина и здравоохранение» / ИСС «Кодекс» [Электронный ресурс]. – СПб.: Консорциум «Кодекс», 2015. – Режим доступа: сетевой офисный вариант по IP-адресу академии.
10. Консультант врача. Электронная медицинская библиотека [Электронный ресурс]/ООО ГК «ГЭОТАР». – М., 2015. – Режим доступа: <http://www.rosmedlib.ru> в Научной библиотеке КемГМА – через IP-адрес академии.
11. Амиреев С.А. Стандарты и алгоритмы мероприятий при инфекционных болезнях 1-2 том: практическое руководство. –Эверо, 2014.
12. Абуова, Г. Н. Тырысқак [Электронный ресурс] : оқу құралы . - Электрон. текстовые дан. (416 Кб). - Шымкент : Б. ж., 2008. - эл. опт.диск (CD-ROM).
13. Абуова Г.Н. «Оба» (оқу құрал). – Шымкент. – 2010. 43б., утверждено РЦИТ МОН, протокол №2 от 22.02.2010г. Тираж 200 экз.
14. Абуова Г.Н., Нурмашева А.А. «Конго-Крымская геморрагическая лихорадка (клиника, диагностика, лечение, организация медицинской помощи)» (учебное пособие). – Шымкент. – 2013. 72с., утверждено РЦИТ МОН, протокол №4 от 21.05.2013г. Тираж 200 экз.
15. Дүйсенова, А. Қ. **Жұқпалы аурулар** оқу құралы /- Алматы : Эверо, 2014.-220 экз.
16. В.А.Казанцев, А.П.Казанцев. Дифференциальная диагностика инфекционных болезней. Руководство для врачей; Издательство; 496 страниц, Медицинское Информационное Агентство (МИА), 2013 г
17. В.И.Лучшев, С.Н. Жаров, В.В.Никифоров. Атлас инфекционных болезней,
18. Учебник:Travel and Tropical Medicine Manual / Jong E. C. [ed. by], Sanford Ch.; Saunders / Elsevier
19. Амиреев С.А. Стандарты и алгоритмы мероприятий при инфекционных болезнях 1-2 том: практическое руководство. –Эверо, 2021
20. Дүйсенова, А. Қ. Бруцеллез: жоғары медициналық оқу орындарының студенттері мен дәрігер-интерндерге арналған оқу құралы. - Алматы : [б. и.], 2011. - 100 б.
21. Дүйсенова, А.Қ. *Зоонозды инфекциялар: Оқу құралы*. Эверо, Алматы. 2021.
22. Н.Д. Ющук, Ю.Я. Венгеро. Инфекционные болезни. Национальное руководство. Издательская группа «ГЭОТАР-Медиа», 2021., 1104стр
23. Действующие КП МЗ РК по нозологиям
24. Действующие санитарные правила, санитарные правила и нормы.

1. Кафедра:жұқпалы аурулар және дерматовенерология

2. Білім беру деңгейі: интернатура

3. Мамандығы: 6В10101 «Жалпы медицина»

4. Курс: 6

5. Элективті пән атауы: АИТВ-инфекциясы

6. Кредит саны: 3,5

7. Мақсаты: АИТВ-инфекциясының ерте және ажыратпалы диагностикасы, клиникасы, емі мен профилактикасы аясында дәрігер-интерндердің тереңдетілген жүйелі теориялық білімді және мамандандырылған біліктілікті меңгеру.

8. Міндеттері:

- дәрігер-интерндерді АИТВ-инфекциясы диагностикасы және емдеуіндегі негізгі принциптерін үйрету;
- АИТВ-инфекциясының негізгі алдын-алу принциптерімен үйрету.

9. Пән мазмұны (30-50 сөз):

***Жұқпалы аурулар мен олардан болатын өлім-жітімнің төмендеуіне қарамастан, қазіргі кезеңде ЖРВИ, тұмау, вирустық гепатиттер, жедел ішек инфекциялары, менингококк және стафилококк аурулары, зооноздар өзектілігін сақтап отыр. Жаңа нозологиялық формалардың пайда болуы, COVID-19 және басқа да жұқпалы аурулардың қауіпті проблемалары сияқты кейбір жұқпалы аурулардың пандемияға бейімділігі дәрігерлерді оқытуға қойылатын талаптарды арттырады.

10. Пәнді таңдау негіздері:

Адам иммунтапшылығы вирусымен шақырылатын инфекциясы (АИТВ) – қоздырғыштың контакті механизмі арқылы жұғатын созылмалы жұқпалы ауру. Иммундық жүйенің меңдейтін зақымдауымен сипатталып, жүре дамыған иммунтапшылық синдромы (ЖИТС) дамиды және екіншілік зақымдану немесе жеделдеу энцефалиттен өлімге жалғасатын ауру. Қазіргі уақытта әлем АИТВ-инфекциясының пандемиясын басынан өткізуде. Барлық бес континентті бір мезгілде таңдайжүріп, тұрақты өсу тенденциясы жоғары инфекция медицина тарихында болмаған. Мамандардың есептеуі бойынша, қазір әлемде АИТВмен 50 млн. жуық адамдар залалданған. XX ғасырдың соңы мен XXI ғасырда олардың саны 10-20 есеге көбейді.

Студенттерге АИТВ - инфекциясының клиникалық - зертханалық диагностикасы, емі және алдын-алуын білуі қажет.

11. Оқыту нәтижелері (Дублин дескрипторларына сәйкес 4-6 оқыту нәтижелері)

Білімі (когнитивті сала)	Біліктері мен дағдылары (психомоторлы сала)	Тұлғалық және кәсіби күзіреттілігі (қарым-қатынас)
<p>білуі тиіс: -жұқпалы патологиялы науқастарды қараудың ерекшеліктері. — АИТВ - инфекциясы этиологиясы, эпидемиологиясы, патогенезі. — АИТВ - инфекциясы клиникалық көрінісі, диагностикасы мен емдеу принциптері. — АИТВ - инфекциясының алдын-алу принциптері</p>	<p>істей білуі тиіс: — инфекциялық стационардағы инфекциялық науқаспен төсегіндегі жұмысының негізгі принциптерін, —пациентпен, оны күтушілермен , оның туыстарымен бірге жұмыс атқаратындарменен және басқа да медицина қызметкерлерімен максималды сенімді қарым-қатынас орнату, — АИТВ -инфекциясы бар науқастарды қарау, —АИТВ -инфекциясының зертханалық және аспаптық диагностика әдістерін таңдау мен алынған мәліметтерді интерпретация жасау, — АИТВ–инфекциясын емдеуде қолданылатын антивирусты препараттар, емдеу жоспарын құру. •Игеруі тиіс:</p>	<p>жалпымәдени (ЖМ): абстрактылы ойлау, талдау, синтезі -жалпы кәсіби күзіреттілігі (ЖКК): адам ағзасындағы кәсіби мәселелерді шешу үшін морфофункционалды, физиологиялық жағдайы және патологиялық процесстерді адам ағзасында шешуге қабілеттілігі; - кәсіби күзіреттілігі(КК): науқастың шағымы, анамнез мәліметін, қарау нәтижелері, зертханалық, аспаптық, патолого-анатомиялық т.б зерттеулерінің мәліметін жинауға дайындық, жағдайын немесе ауру</p>

	<p>- АИТВ -инфекциясының клиникалық диагностикасын.</p> <p>— АИТВ -инфекциясында зертханалық анализдерін: жалпыклиникалық, биохимиялық қан анализі, протеинограмма, иммунограмма, коагулограмма, ИФА анализдері мен ПЦР-диагностикасын интерпретациялау;</p> <p>—АИТВ -инфекциясының емі;</p> <p>—АИТВ -инфекциясының алдын-алу іс-шараларын жүргізуді игеру</p>	<p>дәлелдерінің бар жоғын анықтау мақсатында мәлімет жинауға дайындау, әртүрлі нозологиялық формадағы науқастарды анықтау тәсіліне қабілеттілігі.</p>
--	--	---

12.Пререквизиттер: микробиология, иммунология, жалпы гигиена және эпидемиология, медициналық фармакология, ішкі аурулар негіздері, жалпы тәжірибелі дәрігер негіздері

13.Постреквизиттер: «Жалпы тәжірибелік дәрігер», «Жұқпалы аурулар, оның ішіндегі балалар жұқпалы аурулары» мамандықтары бойынша резидентура

14. Әдебиеттер:

25. Dr. M. Estee Torok, Dr. Ed Moran, Dr. Fiona J. Cooke. Oxford Handbook of Infectious Diseases and Microbiology. 2017
26. В. В. Покровский. Лекции по ВИЧ инфекции, Издательская группа «ГЭОТАР-Медиа», 2018., 737стр.
27. Н.Д. Ющук, Ю.Я. Венгеров. Инфекционные болезни. Национальное руководство. Издательская группа «ГЭОТАР-Медиа», 2021., 1104стр
28. Абуова Г.Н. Жұқпалы аурулардың синдромдық дифференциялық диагнозы : оқулық - Шымкент , 2017.-500 экз.
29. Абуова Г.Н. Жұқпалы аурулардан дәрістер жинағы : оқу құралы -Шымкент, 2017.-300экз.
30. Инфекционные болезни. Эпидемиология: учебник / Н. И. Брико, В. И. Покровский. - М.: ГЭОТАР-Медиа, 2021. - 368 с.: ил.
31. Инфекционные болезни. Учебник Н.Д. Ющук, Г.Н. Кареткина, Л. И. Мельникова; Издательство, Гэотар-Медиа, 2015 г.; 512 страниц
32. Электронная библиотечная система «Консультант студента» Электронная библиотека медицинского вуза: [Электронный ресурс]. – М.: Издательская группа «ГЭОТАР-Медиа», 2020. – Режим доступа: <http://www.studmedlib.ru> – карты индивидуального доступа.
33. Электронная библиотечная система «Национальный цифровой ресурс «Руконт» /ИТС «Контекстум» [Электронный ресурс]. – М.: Консорциум «Контекстум»,2015. – Режим доступа:<http://www.rucont.ru> через IP-адрес академии.
34. Справочная правовая система КонсультантПлюс [Электронный ресурс] / ООО «Компания ЛАД-ДВА». – М., 2020. – Режим доступа: <http://www.consultant.ru> через IP-адрес академии.
35. Электронная правовая система для Специалистов в области медицины и здравоохранения «Медицина и здравоохранение» / ИСС «Кодекс» [Электронный ресурс]. – СПб.: Консорциум «Кодекс», 2015. – Режим доступа: сетевой офисный вариант по IP-адресу академии.
36. Консультант врача. Электронная медицинская библиотека [Электронный ресурс]/ООО ГК «ГЭОТАР». – М., 2015. – Режим доступа: <http://www.rosmedlib.ru> в Научной библиотеке КемГМА – через IP-адрес академии.
37. Амиреев С.А. Стандарты и алгоритмы мероприятий при инфекционных болезнях 1-2 том: практическое руководство. –Эверо, 2021.

38. Абуова, Г. Н. Тырысқақ [Электронный ресурс] : оқу құралы . - Электрон. текстовые дан. (416 Кб). - Шымкент : Б. ж., 2008. - эл. опт.диск (CD-ROM).
39. Абуова Г.Н. «Оба» (оқу құрал). – Шымкент. – 2010. 43б., утверждено РЦИТ МОН, протокол №2 от 22.02.2010г. Тираж 200 экз.
40. Абуова Г.Н., Нурмашева А.А. «Конго-Крымская геморрагическая лихорадка (клиника, диагностика, лечение, организация медицинской помощи)» (учебное пособие). – Шымкент. – 2013. 72с., утверждено РЦИТ МОН, протокол №4 от 21.05.2013г. Тираж 200 экз.
41. Дүйсенова, А. Қ. **Жұқпалы аурулар** оқу құралы /- Алматы : Эверо, 2014.-220 экз.
42. В.А.Казанцев, А.П.Казанцев. Дифференциальная диагностика инфекционных болезней. Руководство для врачей; Издательство; 496 страниц, Медицинское Информационное Агентство (МИА), 2013 г
43. В.И.Лучшев, С.Н.Жаров, В.В.Никифоров. Атлас инфекционных болезней,
44. Учебник:Travel and Tropical Medicine Manual / Jong E. C. [ed. by], Sanford Ch.; Saunders / Elsevier
45. Дүйсенова, А. Қ. Бруцеллез: жоғары медициналық оқу орындарының студенттері мен дәрігер-интерндерге арналған оқу құралы. - Алматы : [б. и.], 2021. - 100 б
46. Действующие КП МЗ РК по нозологиям
47. Действующие санитарные правила, санитарные правила и нормы.

1. Кафедра: жұқпалы аурулар және дерматовенерология

2. Білім беру деңгейі: интернатура

3. Мамандығы: 6В10101 «Жалпы медицина»

4. Курс: 6

5. Элективті пән атауы: Жатырішілік инфекциялар

6. Кредит саны: 3,5

7. Мақсаты: Балалардағы жатырішілік жұқпаларының клиникалық-зертханалық диагностикасы, емі және профилактикасын қалыптастыру.

8. Міндеттері:

- Дәрігер-интерндерге балалардағы жатырішілік жұқпалары (туа пайда болған гепатит, ЦМВ, токсоплазмоз, қызамық, ұшықтық инфекция, АИТВ-инфекциясы) негізгі диагностикасы мен емін үйрету.
- Дәрігер-интерндерге балалардағы жатырішілік жұқпалары (туа пайда болған гепатит, ЦМВ, токсоплазмоз, қызамық, ұшықтық инфекция, АИТВ-инфекциясы) негізгі профилактикасын үйрету.
- Науқас балалармен қарым-қатынас орнатып және ата-аналарға кеңес беру дағдыларын жетілдіру.

9. Пән мазмұны (30-50 сөз):

Қазіргі кезеңдегі жатырішілік инфекциялардың өзекті мәселелері. Цитомегаловирусты инфекцияның этиологиясы, патогенезі. Цитомегаловирусты инфекцияның клиникалық көрінісі. Диагностика. Емдеу профилактикасы. Болжау. Құрсақішілік ұрық ақауларының дамуындағы қызамық вирусының рөлі. Туа біткен қызамықтың клиникасы, диагностикасы, дифференциалды диагностикасы. Болжам, емдеу, алдын алу. Дәрігердің тактикасы. Жүкті әйелдердегі қызамыққа қарсы дәрігердің тактикасы. Токсоплазмоз. Токсоплазмоздың этиологиясы, эпидемиологиясы, клиникасы, емі. Жүкті әйелде токсоплазмоз кезіндегі дәрігердің тактикасы.

10. Пәнді таңдау негіздері

Жатырішілік жұқпалар қазіргі таңда перинатальді өлімінің 25% құрауда, соның ішінде 1 жасқа дейінгі балалар өлімі 30% құрайтын туа пайда болған даму ақауларының 80% трансплацентарлы ұрықтың жұқпалануы. 10% жаңа туылған балалардың жұқпалануы жүктілік кезінде не туу жолдар арқылы жұғады, бірақ 10% ғана клиникалық аурулар

неонаталды кезеңде көрінеді, ал қалған жатырышілік жұқпалармен жұқтырылған жана туылған нәрестелерде көрініссіз өтеді. ЖІЖ нәрестенің өлімінде жетекші орында. Интерндер ЖІЖ клиникалық-лабораториялық диагностикасы, емі және профилактикасын білу керек.

11. Оқыту нәтижелері (Дублин дескрипторларына сәйкес 4-6 оқыту нәтижелері)

Білімі (когнитивтік сала)	Біліктілігі мен дағылары (психомоторлық сала)	Жеке тұлғалық және кәсіби құзыреттіліктері (қатынастар)
<p>Білуі тиіс: -инфекциялық патологиясы бар балаларды курациялау ерекшеліктері -Балалардығы ЖІЖ-ң (туа пайда болған гепатит В және С, ЦМВ, токсоплазмоз, қызамық, ұшықтық инфекция, АИТВ-инфекциясы) этиологиясы, эпидемиологиясы және патогенезі. -Балалардығы ЖІЖ-ң (туа пайда болған гепатит В және С, ЦМВ, токсоплазмоз, қызамық, ұшықтық инфекция, АИТВ-инфекциясы) клиникалық көрінуі, диагностикалық және емдеу принциптері. -Балалардығы ЖІЖ-ң (туа пайда болған гепатит В және С, ЦМВ, токсоплазмоз, қызамық, ұшықтық инфекция, АИТВ-инфекциясы) алдын алу сурақтары.</p>	<p>Істей білуі тиіс: -Инфекциялық стационарда науқастың жанында негізгі жұмыс принциптерін сақтау. -Науқаспен тығыз сенімді қатынас орнату, оның туыстары, коллегалары мен басқа да медициналық жұмыскерлермен тығыз қарым қатынас орнату. -ЖІЖ бар балаларды тексеру. -Балалардығы ЖІЖ-ң (туа пайда болған гепатит В және С, ЦМВ, токсоплазмоз, қызамық, ұшықтық инфекция, АИТВ-инфекциясы) зертханалық, инструменталды диагностикасын таңдау және интерпритациялау. -Балалардығы ЖІЖ-ң (туа пайда болған гепатит В және С, ЦМВ, токсоплазмоз, қызамық, ұшықтық инфекция, АИТВ-инфекциясы) емдеу жоспарын құру. Игеру тиіс: -Балалардың ЖІЖ клиникалық диагностикасы -ЖІЖ кезіндегі зертханалық анализдерін интерпритациялау: жалпы клиникалық, биохимиялық, протеинограмма, иммунограмма,</p>	<p>Балалардығы ЖІЖ-ң (туа пайда болған гепатит В және С, ЦМВ, токсоплазмоз, қызамық, ұшықтық инфекция, АИТВ-инфекциясы)</p>

	коагулограмма, ИФА анализі және ПЦР. -ЖІЖ терапиясы -ЖІЖ кезіндегі алдын алу шараларын құрастыру	
--	--	--

12. Пререквизиттер: микробиология, патологиялық физиология, эпидемиология, дәлелді медицина негіздері, Жалпы иммунология, ЖПБ тәжірибесіндегі жұқпалы аурулар

13. Постреквизиттер: резидентурадағы білім беру бағдарламалары

14. Әдебиеттер:

1. Dr. M. Estee Torok, Dr. Ed Moran, Dr. Fiona J. Cooke. Oxford Handbook of Infectious Diseases and Microbiology. 2017
2. Сидорова И.С. Внутритрубные инфекции. Издательская группа «Медиа», 2019., 176стр.
3. Абуова Г.Н. Жұқпалы аурулардың синдромдық дифференциялық диагнозы : оқулық - Шымкент , 2017.-500 экз.
4. Абуова Г.Н. Жұқпалы аурулардан дәрістер жинағы : оқу құралы -Шымкент, 2017.-300экз.
5. Н.Д. Ющук, Ю.Я. Венгеров. Инфекционные болезни. Национальное руководство. Издательская группа «ГЭОТАР-Медиа», 2021., 1104стр
6. Инфекционные болезни. Эпидемиология: учебник / Н. И. Брико, В. И. Покровский. - М.: ГЭОТАР-Медиа, 2015. - 368 с.: ил.
7. Инфекционные болезни. Учебник Н.Д. Ющук, Г.Н. Кареткина, Л. И. Мельникова; Издательство, Гэотар-Медиа, 2015 г.; 512 страниц
8. Электронная библиотечная система «Консультант студента» Электронная библиотека медицинского вуза: [Электронный ресурс]. – М.: Издательская группа «ГЭОТАР-Медиа», 2015. – Режим доступа: <http://www.studmedlib.ru> – карты индивидуального доступа.
9. Электронная библиотечная система «Национальный цифровой ресурс «Руконт» /ИТС «Контекстум» [Электронный ресурс]. – М.: Консорциум «Контекстум», 2015. – Режим доступа: <http://www.rucont.ru> через IP-адрес академии.
10. Справочная правовая система Консультант Плюс [Электронный ресурс] / ООО «Компания ЛАД-ДВА». – М., 2015. – Режим доступа: <http://www.consultant.ru> через IP-адрес академии.
11. Электронная правовая система для Специалистов в области медицины и здравоохранения «Медицина и здравоохранение» / ИСС «Кодекс» [Электронный ресурс]. – СПб.: Консорциум «Кодекс», 2015. – Режим доступа: сетевой офисный вариант по IP-адресу академии.
12. Консультант врача. Электронная медицинская библиотека [Электронный ресурс]/ООО ГК «ГЭОТАР». – М., 2015. – Режим доступа: <http://www.rosmedlib.ru> в Научной библиотеке КемГМА – через IP-адрес академии.
13. Амиреев С.А. Стандарты и алгоритмы мероприятий при инфекционных болезнях 1-2 том: практическое руководство. –Эверо, 2014.
14. Абуова, Г. Н. Тырысқак [Электронный ресурс] :оқу құралы. - Электрон.текстовые дан. (416 Кб). - Шымкент : Б. ж., 2008. - эл. опт.диск (CD-ROM).
15. Абуова Г.Н. «Оба» (оқу құрал). – Шымкент. – 2010. 43б., утверждено РЦИТ МОН, протокол №2 от 22.02.2010г. Тираж 200 экз.
16. Абуова Г.Н., Нурмашева А.А. «Конго-Крымская геморрагическая лихорадка (клиника, диагностика, лечение, организация медицинской помощи)» (учебное пособие). – Шымкент. – 2013. 72с., утверждено РЦИТ МОН, протокол №4 от 21.05.2013г. Тираж 200 экз.
17. Дүйсенова, А. Қ. **Жұқпалы аурулар** оқу құралы /- Алматы : Эверо, 2014.-220 экз.

18. В.А.Казанцев, А.П.Казанцев. Дифференциальная диагностика инфекционных болезней. Руководство для врачей; Издательство; 496 страниц, Медицинское Информационное Агентство (МИА), 2018 г
19. В.И.Лучшев, С.Н. Жаров, В.В.Никифоров. Атлас инфекционных болезней,
20. Учебник: Travel and Tropical Medicine Manual / Jong E. C. [ed. by], Sanford Ch.; Saunders / Elsevier
21. Дүйсенова, А. К. Бруцеллез: жоғары медициналық оқу орындарының студенттері мен дәрігер-интерндерге арналған оқу құралы. - Алматы : [б. и.], 2021. - 100 б.
22. Эфендиев И.М. с соавт. Внутритропные инфекции: диагностические критерии. – Семей, 2018-44с
23. Действующие КП МЗ РК по нозологиям
24. Действующие санитарные правила, санитарные правила и нормы.

1. **Кафедра:** жұқпалы аурулар және дерматовенерология
2. **Білім беру деңгейі:** интернатура
3. **Білім бағдарламасы:** 6В10101 «Жалпы медицина»
4. **Курс:** 6
5. **Элективті пән атауы:** Инфекционды гепатология
6. **Кредит саны:** 3,5
7. **Мақсаты:** дәрігер-интерндер бауырдың жұқпалы ауруларын ерте анықтау және дифференциалды диагностикасын, клиникасы, емдеу және алдын алу саласында терең жүйеленген теоретикалық білім мен кәсіби дағдыларды меңгеруі.

8. Міндеттері:

Дәрігер-интерндердің білімін қалыптастыру: бауырдың жұқпалы зақымдануының эпидемиологиялық ерекшеліктерін, этиологиясын, патогенезін, клиникалық көріністерін заманауи этапта оқып үйрену.

Дәрігер-интерндер білуі керек: бауырдың жұқпалы зақымдалуының ерте алдын алу алгоритмін дағдыларын үйрену және дифференциалды диагностика жасау, алғашқы медициналық көмек көрсету және емдеу. Бауырдың жұқпалы зақымдалуының санитарлық-эпидемиологиялық, профилактикалық іс-шараларын ұйымдастыру.

Дағылармен аналитикалық жұмыс жасауды қалыптастыру: бауырдың жұқпалы зақымдану мәселесіне байланысты заманауи дәлелді медицина принциптеріне негізделген ғылыми-зерттеу жұмыстарын қолдану.

9. Пән мазмұны (30-50 сөз): Қазіргі кезеңдегі вирусты гепатиттің өзекті мәселелері. Вирусты гепатит А және Е этиологиясы, патогенезі, клиникасы, диагностикасы, емі. В, С, Д вирусты гепатиттерінің этиологиясы, патогенезі, клиникасы, диагностикасы, емі. Бауырдың жедел дистрофиясы. Бауыр энцефалопатиясы. созылмалы гепатит. Классификациялар. Клиника. Вирусты гепатиттер С, В, D. Бауыр циррозының вирусқа қарсы терапиясы. дәрілік гепатит.

10. Пәнді таңдау негіздері:

Бауырдың жедел және созылмалы ауруы әлемдегі ең көп тараған және өлімге әкеп соғатын аурулардың бірі. Бұл мәселемен әр түрлі дәрігер мамандары жолығады. ДДҰ мәліметіне сай созылмалы персистирлеуші вирусты гепатит С ауруымен 180 миллион және вирусты гепатит В ауруымен 400 миллион адам ауырады. Солардың арасында 9 миллионы созылмалы вирусты гепатит С мен және 14 миллионы вирусты гепатит В мен ауыратын адамдар Европада орналасқан қалаларында (53 мемлекет Батыс Еуропа елдерінен бастап ТМД елдерінен басталады). Парентеральды жолмен берілетін вирусты гепатит (В, С, D және G) Қазақстанның денсаулық сақтаудың өзекті мәселелерінің бірі. Жедел вирусты гепатит, барлық бауырдың созылмалы аурулары мен қоса бауыр циррозы және біріншілік бауыр обасымен ауыратын науқастардың бәрі дәрігелер тәжірбиесінде леталды аяқталады. Аурудың таралу жолы мен аймағы, ауырлық дәрежесі мен созылмалы формаларының даму

жиілігі, мүгедектікті осы вирусты гепатит инфекциялық аурулардың арасында алдыңғы орындарын алады. Бауырдың алкогольді, вирусты, аутоиммунды аурулардың кең таралу, созылмалы бауыр циррозы мен гепатоцеллюлярлы обаға ауысуының салдарынан үлкен экономикалық күйзеліске алып келуі бұның бәрі бауырдың әр түрлі ауруларының этиологиясы, диагностикасы мен емін меңгеруге дәрігерлердің аса жоғары деңгейде назар аударуға негізделеді.

11. Оқыту нәтижелері (Дублин дескрипторларына сәйкес 4-6 оқыту нәтижелері)

Білімі (когнитивтік сала)	Біліктілігі мен дағылары (психомоторлық сала)	Жеке тұлғалық және кәсіби құзыреттіліктері (қатынастар)
<p>Білу керек:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Бауырдың жұқпалы таралуының эпидемиологиясы және профилактикасына байланысты нормативті және заң құжаттарын; - Бауырдың жұқпалы аурулары кезіне көмек көрсету принциптерін; - Бауырдың жұпалы ауруларының этиологиясын, эпидемиологиясын, патогенезін, клиникалық көріністерін және жіктелуін; - Бауырдың инфекциялық зақымдануы кезіндегі клиникалық қынуының сипаттамасын және шұғыл кезеңін; - Бауырдың инфекциялық зақымдануының заманауи спецификалық және бейспецификалық зерттеу әдістерін; - Бауырдың инфекциялық зақымдануының негізгі емдеу принциптерін (этиотропты, патогенетикалық және симптоматикалық терапиясы) - Бауырдың ошақты инфекциялық зақымдануының профилактикасы мен эпидемияға қарсы іс-шаралар негіздерін 	<p>Жасай алу қажет:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Бауырдың инфекциялық зақымданған науқасты тексеру; - Бауырдың инфекциялық зақымдануын бағалау, симптомы мен синдромына байланысты ажыратпалы диагностика жасау; - науқастан негізгі лабораториялық және аспаптық зерттеу жоспарын, патологиялық материалдарды алу. - Лабораториялық және аспаптық қорытындарын интерпретациялау; - Бауырдың инфекциялық зақымдануында алғашқы көмек көрсету. Ауру дәрежесі мен патологиялық жағдайна байланысты реабилитациялық есепке алу. - МКБ -10 бойынша клиникалық диагнозды негіздеу алу. <p>Дағдыларды меңгері:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Бауырдың инфекциялық зақымдануының ерте ажыратпалы диагностикасының алгоритмдерін жүргізу; - серологиялы, молекула биологияқ, бактериологиялық, иммунологиялық тексеру әдістерін бағалау; - Бауырдың инфекциялық зақымдануы кезінде алғашқы медициналық көмек көрсету; - Бауырдың инфекциялық зақымдануының 	<p>Жалпы мәдени (ЖМ): - абстарактілі ойлау, талдау синтезі;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Жалпы кәсіби құзыреттілігі; - адам ағзасындағы кәсіби мәселелерді шешу үшін морфо-функционалдық, физиологиялық жағдайы және потологиялық процесстерді адам ағзасында шешуге қабілеттілігі; - Кәсіби құзыреттілігі (КК): науқастың шағымы, анамнез мәліметін, қарау нәтижелері, зертханалық аспаптық, патолого-анатомиялық т.б. зерттеулерінің мәліметін жинауға дайындау, әр түрлі нозологиялық формадағы науқастарды анықтау тәсіліне қабілеттілігі

	профилактикасы мен эпидемияға қарсы іс-шаралар жүргізу	
--	--	--

12. Пререквизиттер: микробиология, патологиялық физиология, эпидемиология, дәлелді медицина негіздері, Жалпы иммунология, ЖПБ тәжірибесіндегі жұқпалы аурулар

13. Постреквизиттер: резидентурадағы білім беру бағдарламалары

14.Әдебиеттер:

48. Dr. M. Estee Torok, Dr. Ed Moran, Dr. Fiona J. Cooke. Oxford Hand book of Infectious Diseases and Microbiology. 2017
49. Абуова Г.Н. Жұқпалы аурулардың синдромдық дифференциялық диагнозы : оқулық - Шымкент, 2017.-500 экз.
50. Абуова Г.Н. Жұқпалы аурулардан дәрістер жинағы : оқу құралы -Шымкент, 2017.-300экз.
51. Н.Д. Ющук, Ю.Я. Венгеров. Инфекционные болезни. Национальное руководство. Издательская группа «ГЭОТАР-Медиа», 2021., 1104стр
52. Инфекционные болезни. Эпидемиология: учебник /Н.И.Брико, В. И. Покровский. - М.: ГЭОТАР-Медиа, 2019. - 368 с.: ил.
53. Инфекционные болезни. Учебник Н.Д. Ющук, Г.Н. Кареткина, Л. И. Мельникова; Издательство, Гэотар-Медиа, 2015 г.; 512 страниц
54. Электронная библиотечная система «Консультант студента» Электронная библиотека медицинского вуза: [Электронный ресурс]. – М.: Издательская группа «ГЭОТАР-Медиа», 2019. – Режим доступа: <http://www.studmedlib.ru> – карты индивидуального доступа.
55. Электронная библиотечная система «Национальный цифровой ресурс «Руконт» /ИТС «Контекстум» [Электронный ресурс]. – М.: Консорциум «Контекстум», 2015. – Режим доступа: <http://www.ruscont.ru> через IP-адрес академии.
56. Справочная правовая система Консультант Плюс [Электронный ресурс] /ООО «Компания ЛАД-ДВА». – М., 2015. – Режим доступа: <http://www.consultant.ru> через IP-адрес академии.
57. Электронная правовая система для Специалистов в области медицины и здравоохранения «Медицина и здравоохранение» /ИСС «Кодекс» [Электронный ресурс]. – СПб.: Консорциум «Кодекс», 2015. – Режим доступа: сетевой офисный вариант по IP-адресу академии.
58. Консультант врача. Электронная медицинская библиотека [Электронный ресурс]/ООО ГК «ГЭОТАР». – М., 2015. – Режим доступа: <http://www.rosmedlib.ru> в Научной библиотеке КемГМА – через IP-адрес академии.
59. Амиреев С.А. Стандарты и алгоритмы мероприятий при инфекционных болезнях 1-2 том: практическое руководство. –Эверо, 2014.
60. Абуова, Г. Н. Тырысқақ [Электронный ресурс] :оқуқұралы. - Электрон.текстовые дан. (416 Кб). - Шымкент : Б. ж., 2008. - эл.опт.диск (CD-ROM).
61. Абуова Г.Н. «Оба» (оқу құрал). – Шымкент. – 2010. 43б., утверждено РЦИТ МОН, протокол №2 от 22.02.2010г. Тираж 200 экз.
62. Абуова Г.Н., Нурмашева А.А. «Конго-Крымская геморрагическая лихорадка (клиника, диагностика, лечение, организация медицинской помощи)» (учебное пособие). – Шымкент. – 2013. 72с., утверждено РЦИТ МОН, протокол №4 от 21.05.2013г. Тираж 200 экз.
63. Дүйсенова, А. Қ. **Жұқпалы аурулар** оқу құралы /- Алматы : Эверо, 2014.-220 экз.
64. В.А.Казанцев, А.П.Казанцев. Дифференциальная диагностика инфекционных болезней. Руководство для врачей; Издательство; 496 страниц, Медицинское Информационное Агентство (МИА), 2013 г
65. В.И.Лучшев, С.Н. Жаров, В.В.Никифоров. Атлас инфекционных болезней.

66. Учебник: Travel and Tropical Medicine Manual /Jong E. C. [ed. by], Sanford Ch.; Saunders /Elsevier
67. Дүйсенова, А. Қ. Бруцеллез: жоғары медициналық оқу орындарының студенттері мен дәрігер-интерндерге арналған оқу құралы. - Алматы : [б. и.], 2011. - 100 б.
68. Дүйсенова, А.Қ. Зоонозды инфекциялар: Оқуқұралы. Эверо, Алматы.
69. Действующие КП МЗ РК по нозологиям
70. Действующие санитарные правила, санитарные правила и нормы.

1. **Кафедра:** жұқпалы аурулар және дерматовенерология

2. **Білім беру деңгейі:** интернатура

3. **Мамандығы:** 6В10101 «Жалпы медицина»

4. **Курс:** 6

5. **Элективті пән атауы:** Аса қауіпті инфекциялар

6. **Кредит саны:** 3,5

7. **Мақсаты:** дәрігер-интерндердің аса қауіпті инфекциялар бойынша жүйеленген теорияларды және ерте профессионалдық шеберлікті және ажыратпалы диагностикасын, клиникалық көрінісін, емдеу және алдын-алуды игеруі.

8. **Міндеттері:**

Дәрігер-интерндердің біліктілігін қалыптастыру: заманауи кездегі аса қауіпті аурулардың эпидемиологиясын, этиологиясын, патогенезін, клиникалық көріністерін, ерекшелігін зерттеу.

Дәрігер-интерндер жасай алуы тиіс: аса қауіпті ауруларды ерте анықтау алгоритмі және ажыратпалы диагностикасы, жедел медициналық көмекті жүргізу және емдеу қабілеті. Аса қауіпті ауруларға қатысты және санитарлы-эпидемиологияға қарсы алдын алу шараларын ұйымдастыру.

Аналитикалық жұмыс қабілетін қалыптастыру: аса қауіпті аурулармен жұмыс жасау мәселелері бойынша ғылыми зерттеулер жүргізу кезінде дәлелді медицинаға негізделген заманауи, ғылыми мәліметтерді қолдану.

9. **Пән мазмұны(30-50 сөз):**

***Жұқпалы аурулар мен олардан болатын өлім-жітімнің төмендеуіне қарамастан, қазіргі кезеңде ЖРВИ, тұмау, вирустық гепатиттер, жедел ішек инфекциялары, менингококк және стафилококк аурулары, зооноздар өзектілігін сақтап отыр. Жаңа нозологиялық формалардың пайда болуы, COVID-19 және басқа да жұқпалы аурулардың қауіпті проблемалары сияқты кейбір жұқпалы аурулардың пандемияға бейімділігі дәрігерлерді оқытуға қойылатын талаптарды арттырады.

10. **Пәнді таңдау негіздері:**

Аса қауіпті инфекциялар – қысқа уақытта үлкен көлемді жердегі халыққа таралатын, кенеттен және тез таралатын аса жұқпалы ауру. АҚИ ауыр клиникалық көрініспен жүреді және өлу қауіптілігі жоғары пайызды құрайды. Бұл жұқпалы аурулардың мәселесінің өзектілігі мына себептерге негізделген, олардың ішінде негізгісі:

- табиғи апат, техногенді апаттар, биологиялық терроризм акттері кезінде эпидемиологиялық сипаттағы шұғыл жағдайлардың туындау қаупінің өсуі;
- жақын және шалғайдағы шет елдерден қауіпті жұқпалы аурулардың кіруінің жиі қауіптілігі;
- қоздырғыштың ареалының кеңеюі және белсенуі ретінде туындаған жұқпалы аурулар табиғи ошағының эпидемиологиялық қабілеттілігінің сақталуы;
- жаңа және ескі нозологиялық түрлердің пайда болуы;
- полирезистентті және жоғары патогенді ауру қоздырғышының эволюциясы

11. **Оқыту нәтижелері (Дублин дескрипторларына сәйкес 4-6 оқыту нәтижелері)**

Білімі (когнитивтік сала)	Біліктілігі мен дағылары (психомоторлық сала)	Жеке тұлғалық және кәсіби құзыреттіліктері (қатынастар)
-------------------------------------	---	---

<p><u>Білуі тиіс:</u></p> <p>-аса жұқпалы аурулардың алдын алу және эпидемиологиясы бойынша құқықтық және заңнамалық құжаттар.</p> <p>-АҚИ кезінде көмекті ұйымдастыру принциптері.</p> <p>-АҚИ этиологиясы, эпидемиология, патогенез, клиникалық көрінісі және жіктелуі</p> <p>-АҚИ кезінде асқынуларға тән сипаттар мен шұғыл жағдайлардың клиникасы.</p> <p>-АҚИ арнайы және арнайы емес заманауи әдістер.</p> <p>-АҚИ кезінде негізгі емдеу принциптері(этиотропты, патогенетикалық, симптоматикалық терапия)</p> <p>-АҚИ ошағында эпидемияға қарсы шаралар және алдын-алу принциптері.</p>	<p><u>Жасай білу қажет:</u></p> <p>-АҚИ бар науқасты қойылған талаптарға сай зерттеу</p> <p>-АҚИ тән симптом мен синдромдардың ажыратпалы диагностикада маңыздылығын бағалау</p> <p>-Қажетті лабораторлы және инструменталды зерттеу жоспарын құру, науқастан патологиялық материалдарды алу.</p> <p>Лабораторлы және инструменталды зерттеу нәтижелерін интерпретациялау;</p> <p>-АҚИ бар науқастарға шұғыл көмек көрсету және емдеу, олардың этиологиясы, аурудың ағымына және патологиялық жағдайына сай реабилитация жүргізу.</p> <p>-МКБ-10 талаптарына сай диагноз қою.</p> <p><u>Меңгеру:</u></p> <p>-Аса қауіпті аурулардың ерте анықтау алгоритмі және ажыратпалы диагностикасын жүргізу.</p> <p>-Серологиялық, молекулярлы-биологиялық, бактериологиялық, иммунологиялық зерттеулердің нәтижелерін бағалау.</p> <p>-АҚИ кезінде шұғыл медициналық көмек көрсету және емдеу.</p> <p>-АҚИ байланысты ұйымдастыру және санитарлы-эпидемиологиялық алдын алу шаралары</p>	<p><u>Жалпы мәдени (ЖМ):</u></p> <p>Абстракттілі ойлау қабілеті, анализ, синтез (ЖМ-1);</p> <p>-Жалпы кәсіптік құзыреттілік (ЖКК):</p> <p>Адам ағзасындағы кәсіби тапсырма шешудегі морфо-функциональды, физиологиялық жағдайы және патологиялық процесстерді бағалау қабілеті (ЖКК-9)</p> <p><u>Кәсіби құзыреттілік (КК):</u></p> <p>Науқастан шағым, талдау, анамнез мәліметтері, қарау, лабораторлы-инструментальді зерттеу нәтижелері, патолого-анатомиялық және науқастың жағдайын тану немесе аурудың бар немесе жоқтығын анықтау мақсатында жүргізілетін басқа зерттеулерді жинауға, әр түрлі нозологиялық аурулары бар науқастарды жүргізуді анықтай алуға дайындық</p>
---	---	---

12. Пререквизиттер: микробиология, иммунология, жалпы гигиена және эпидемиология, медициналық фармакология, ішкі аурулар негіздері, жалпы тәжірибелі дәрігер негіздері

13. Постреквизиттер: «Жалпы тәжірибелік дәрігер», «Жұқпалы аурулар, оның ішіндегі балалар жұқпалы аурулары» мамандықтары бойынша интернатура.

14. Әдебиет:

1. Dr. M. Estee Torok, Dr. Ed Moran, Dr. Fiona J. Cooke. Oxford Handbook of Infectious Diseases and Microbiology. 2017
2. Абуова Г.Н. Жұқпалы аурулардың синдромдық дифференциялық диагнозы : оқулық - Шымкент , 2017.-500 экз.

3. Абуова Г.Н. Жұқпалы аурулардан дәрістер жинағы : оқу құралы -Шымкент, 2017.- 300экз.
4. Инфекционные болезни. Эпидемиология: учебник / Н. И. Брико, В. И. Покровский. - М.: ГЭОТАР-Медиа, 2015. - 368 с.: ил.
5. Инфекционные болезни. Учебник Н.Д. Ющук, Г.Н. Кареткина, Л. И. Мельникова; Издательство, Гэотар-Медиа, 2015 г.; 512 страниц
6. Электронная библиотечная система «Консультант студента» Электронная библиотека медицинского вуза: [Электронный ресурс]. – М.: Издательская группа «ГЭОТАР-Медиа», 2015. – Режим доступа: <http://www.studmedlib.ru> – карты индивидуального доступа.
7. Электронная библиотечная система «Национальный цифровой ресурс «Рукопт» /ИТС «Контекстум» [Электронный ресурс]. – М.: Консорциум «Контекстум»,2015. – Режим доступа:<http://www.rucont.ru> через IP-адрес академии.
8. Справочная правовая система КонсультантПлюс [Электронный ресурс] / ООО «Компания ЛАД-ДВА». – М., 2015. – Режим доступа: <http://www.consultant.ru> через IP-адрес академии.
9. Электронная правовая система для Специалистов в области медицины и здравоохранения «Медицина и здравоохранение» / ИСС «Кодекс» [Электронный ресурс]. – СПб.: Консорциум «Кодекс», 2015. – Режим доступа: сетевой офисный вариант по IP-адресу академии.
10. Консультант врача. Электронная медицинская библиотека [Электронный ресурс]/ООО ГК «ГЭОТАР». – М., 2015. – Режим доступа: <http://www.rosmedlib.ru> в Научной библиотеке КемГМА – через IP-адрес академии.
11. Амиреев С.А. Стандарты и алгоритмы мероприятий при инфекционных болезнях 1-2 том: практическое руководство. –Эверо, 2014.
12. Абуова, Г. Н. Тырысқак [Электронный ресурс] : оқуқұралы . - Электрон. текстовые дан. (416 Кб). - Шымкент : Б. ж., 2008. - эл. опт.диск (CD-ROM).
13. Абуова Г.Н. «Оба» (оқу құрал). – Шымкент. – 2010. 43б., утверждено РЦИТ МОН, протокол №2 от 22.02.2010г. Тираж 200 экз.
14. Абуова Г.Н., Нурмашева А.А. «Конго-Крымская геморрагическая лихорадка (клиника, диагностика, лечение, организация медицинской помощи)» (учебное пособие). – Шымкент. – 2013. 72с., утверждено РЦИТ МОН, протокол №4 от 21.05.2013г. Тираж 200 экз.
15. Дүйсенова, А. Қ.**Жұқпалы аурулар** оқу құралы /- Алматы : Эверо, 2014.-220 экз.
16. В.А.Казанцев, А.П.Казанцев. Дифференциальная диагностика инфекционных болезней. Руководство для врачей; Издательство; 496 страниц, Медицинское Информационное Агентство (МИА), 2013 г
17. В.И.Лучшев, С.Н. Жаров, В.В.Никифоров. Атлас инфекционных болезней,
18. Учебник:Travel and Tropical Medicine Manual / Jong E. C. [ed. by], Sanford Ch.; Saunders / Elsevier
19. Дүйсенова, А. Қ. Бруцеллез: жоғары медициналық оқу орындарының студенттері мен дәрігер-интерндерге арналған оқу құралы. - Алматы : [б. и.], 2011. - 100 б.
20. Санитарные правила, санитарные правила и нормы.

1. **Кафедра:** жұқпалы аурулар және дерматовенерология
2. **Білім беру деңгейі:** интернатура
3. **Білім бағдарламасы:** 6В10101 «Жалпы медицина»
4. **Курс:** 6
5. **Элективті пән атауы:**Дәрігер тәжірибесіндегі қызба синдромы.
6. **Кредит саны:** 3, 5
7. **Максаты:**интерндермен қызба синдромымен өтетін аурулардың жүйелі тереңдетілген білімдерін және кәсіби дағдыларын дифференциальды диагностика жасау

арқылы арттыру; диагностикалық процестің синдромынан нақты нозологиялық түріне дейін жүретінін негіздеу.

8. Міндеттері:

Интерндердің білімін қалыптастыру:Дәрігер тәжірибесіндегі қызба синдромының эпидемиологиясы, этиологиясы, патогенезі, дәрігер тәжірибесіндегіқызба синдромымен туындаған жұқпалы аурулардың клиникалық көріністері.

Интерндер жасай алу қажет:қызба синдромымен жүретін аурулардың дәрігер тәжірибесіндегі ерте алгоритм дағдыларын жүргізу және жұқпалы аурулармен диагностика жүргізу, науқасты зерттеу жұмыстарын жүргізу, клиникалық және параклиникалық көріністерін талдау; нақты анықталған нозологиялық бірліктермен арнайы ем тағайындау; қойылған нозологиялық түрлі ауруы бар науқастың еңбекке жарамсыздығын және дәрежесін анықтау; жұқпалы ауруларға санитарлы-эпидемиологиялық және профилактикалық шараларды ұйымдастыру.

Аналитикалық жұмыстармен дағдыларды қалыптастыру:қызба синдромымен жүретін жұқпалы аурулардың мәселесінде заманауи жобаларды дәлелді медицина принциптеріне сүйене отырып ғылыми-зерттеу жұмыстарын жүргізу.

9. Пән мазмұны (30-50 сөз):

Қызба синдромы дәрігер тәжірибесінде өзекті мәселе болып табылады. Қызбалық жағдайдың пайда болу механизмдері. Қызба түрлері. температуралық қисықтар. Дене қызуы көтерілген науқастарды тексеру алгоритмі. Аурулардың дифференциалды диагностикасы. Қызбамен бірге жүреді. Тұмау, ЖРВИ, коронавирустық инфекция. Жедел ішек инфекциялары. Безгек. Іш сүзегі, іш сүзегі, бруцеллез. геморрагиялық қызбалар. Дәрігер тактикасы. Эпидемияға қарсы шаралар.

10. Пәндерді таңдау негіздері:

Қызба синдромы барлық жұқпалы және жұқпалы емес ауруларда кездеседі. Статистикаға сүйенсек, дене температурасының жоғарылауының тұрақты болуы және басқа белгілерімен бірге көрінуі емханаға қаралуға және дәрігерді үйге шақыруға бірден-бір себебі болып табылады. Қызба синдромымен жүретін аурулардың спектрі кең және басқа дәрігер жиі кездеседі: инфекционист,ЖТД, хирург, уролог, гинеколог, отоларинголог, онколог және т.б. 90% диагнозымен қызба түскен науқастар емхана терапевтінің қабылдауына түседі немесе стационардағы терапия бөлімшесінің науқасы болып келеді. Қызба әртүрлі болып келеді: дәрігерге де науқасқа да білінбейтін, қысқа мерзімді қызба, науқастың ағзаларында болатын салмақты аурудың болуын көрсететін тұрақты, ұзақ қызба. Көп жағдайда, қызбаның ұзақ уақыт жалғыз көрініс болуы, негізгі және қосымша зерттеу жүргізілгенде де анықталмауы диагностикалық қиындықтар туғызады. Осы себептерден кейін дене температурасының негізгі себебін анықтап, уақытылы негізгі енді бастау қажет.

11.Оқыту нәтижелері (Дублин дескрипторларына сәйкес 4-6 оқыту нәтижелері)

Білімі (когнитивтік сала)	Біліктілігі мен дағылары (психомоторлық сала)	Жеке тұлғалық және кәсіби құзыреттіліктері (қатынастар)
<p>Білуі қажет: -жұқпалы аурулардың эпидемиологиялық және профилактикалық аймағындағы нормативті, құқықтық және ұзақ негізіндегі құжаттарын білу.</p>	<p>Жасай алуы қажет: - Қызба синдромымен ауыратын инфекциялық науқасты орнатылған ережеге сәйкес зерттеу. -қызба синдромы мен ауыратын инфекциялық аурулардың симптомдары мен синдромдарының</p>	<p>Жалпы мәдени(ЖМ): абстракты ойлану, анализдеу, синтездеу қабілеті. Жалпы кәсіби құзіреттілік(ЖКҚ): Мамандандырылған</p>

<p>- Қызба синдромымен жүретін ауруларға көмек көрсетудің принциптерін білу;</p> <p>- Қызба синдромымен жүретін аурулардың этиологиясы, эпидемиологиясын, патологиясын, клиникалық көрінісін және классификациясын білу;</p> <p>- Қызба синдромымен жүретін аурулардың асқынуындағы клиникалық көріністерін және алғашқы көмек көрсету жағдайының клиникалық көріністерін білу.</p> <p>- Қызба синдромымен жүретін аурулардың диагностикасын жасауда қолданылатын арнайы және арнайы емес заманауи әдістерді білу.</p> <p>- Қызба синдромымен жүретін аурулардың емдеудің негізгі принциптерін білу (этиотропты, патогенді, симптоматикалық)</p> <p>- Қызба синдромның жүретін аурулардың профилактиканың және эпидемияға қарсы принциптерді білу</p>	<p>дифференциальды-диагностиканың маңыздылығын бағалау</p> <p>-науқастардың зертханалық және аспаптық зерттеулердің жоспарын құру, патологиялық материалдарының жинақтарын жинап іске асыру.</p> <p>Науқастың зертханалық және аспаптық зерттеулерінің қорытындысын интерпретациялау;</p> <p>-қызба синдромымен жүретін жұқпалы ауруы бар науқасты алғашқы көмек көрсету және емдеу жұмыстарын жүргізу. Аурудың этиологиясына ауырлық дәрежесіне және қосымша патологиялық жағдайына сәйкес кезекті оңалту жұмыстарын жүргізу. МКБ-10; 12 талаптарына сәйкес диагнозды құрастыру.</p> <p>Жасай білу дағдылар:</p> <p>-қызба синдромымен жүретін жұқпалы аурулардың дифференциалды диагностикасын және ерте алгоритмін жүргізу;</p> <p>-серологиялық, молекулярлы-биологиялық, бактериологиялық, иммунологиялық тексерістердің қорытындысын бағалау;</p> <p>- қызба синдромымен жүретін жұқпалы аурулардың алғашқы көмек көрсету мен емдеу жоспарын жүргізу.</p> <p>- қызба синдромымен жүретін жұқпалы аурулардың профилактикалық іс-шаралары және санитарлық-эпидемияға қарсы ұйымдары</p>	<p>тапсырмаларды адам ағзасында морфофункционалды, физиологиялық жағдайы мен патологиялық процестерді бағалай алу қабілеті.</p> <p>Кәсіби құдіреттілік (КҚ): ауру жағдайын тану не ауру бар не жоқ екенін анықтау мақсатында науқастан шағым, анамнезін жинай алу, жалпы тексеру, лабораториялы-инструменталды, патолого-анаториялық және тб тексеруге дайын болу.</p> <p>-Өзге нозологиялық формасы бар науқастарға кіріспе тактикасы анықтай алу қабілеті</p>
---	--	--

12. Пререквизиттер: микробиология, иммунология, жалпы гигиена және эпидемиология, медициналық фармакология, ішкі аурулар негіздері, жалпы тәжірибелі дәрігер негіздері

13. Постреквизиттер: «Жалпы тәжірибелік дәрігер», «Жұқпалы аурулар, оның ішіндегі балалар жұқпалы аурулары» мамандықтары бойынша интернатура.

14. Әдебиет:

71. Dr. M. EsteeTorok, Dr. EdMoran, Dr. FionaJ. Cooke. Oxford HandbookofInfectious Diseasesand Microbiology. 2017
72. Абуова Г.Н. Жұқпалы аурулардың синдромдық дифференциалық диагнозы : оқулық - Шымкент , 2017.-500 экз.
73. Абуова Г.Н. Жұқпалы аурулардан дәрістер жинағы: оқу құралы -Шымкент, 2017.-300экз.
74. Инфекционные болезни. Эпидемиология: учебник / Н. И. Брико, В. И. Покровский. - М.: ГЭОТАР-Медиа, 2021. - 368 с.: ил.
75. Амиреев С.А. Стандарты и алгоритмы мероприятий при инфекционных болезнях 1-2 том: практическое руководство. –Эверо, 2021.
76. 19. Н.Д. Ющук, Ю.Я. Венгеров. Инфекционные болезни. Национальное руководство. Издательская группа «ГЭОТАР-Медиа», 2021., 1104стр
77. Инфекционные болезни. Учебник Н.Д. Ющук, Г.Н. Кареткина, Л. И. Мельникова; Издательство, Гэотар-Медиа, 2015 г.; 512 страниц
78. Электронная библиотечная система «Консультант студента» Электронная библиотека медицинского вуза: [Электронный ресурс]. – М.: Издательская группа «ГЭОТАР-Медиа», 2015. – Режим доступа: <http://www.studmedlib.ru> – карты индивидуального доступа.
79. Электронная библиотечная система «Национальный цифровой ресурс «Руконт» /ИТС «Контекстум» [Электронный ресурс]. – М.: Консорциум «Контекстум»,2015. – Режим доступа:<http://www.rucont.ru> через IP-адрес академии.
80. Справочная правовая система КонсультантПлюс [Электронный ресурс] / ООО «Компания ЛАД-ДВА». – М., 2015. – Режим доступа: <http://www.consultant.ru> через IP-адрес академии.
81. Электронная правовая система для Специалистов в области медицины и здравоохранения «Медицина и здравоохранение» / ИСС «Кодекс» [Электронный ресурс]. – СПб.: Консорциум «Кодекс», 2015. – Режим доступа: сетевой офисный вариант по IP-адресу академии.
82. Консультант врача. Электронная медицинская библиотека [Электронный ресурс]/ООО ГК «ГЭОТАР». – М., 2015. – Режим доступа: <http://www.rosmedlib.ru> в Научной библиотеке КемГМА – через IP-адрес академии.
83. Амиреев С.А. Стандарты и алгоритмы мероприятий при инфекционных болезнях 1-2 том: практическое руководство. –Эверо, 2014.
84. Абуова Г.Н., Нурмашева А.А. «Конго-Крымская геморрагическая лихорадка (клиника, диагностика, лечение, организация медицинской помощи)» (учебное пособие). – Шымкент. – 2013. 72с., утверждено РЦИТ МОН, протокол №4 от 21.05.2013г. Тираж 200 экз.
85. Дүйсенова, А. Қ. **Жұқпалы аурулар** оқу құралы /- Алматы : Эверо, 2014.-220 экз.
86. В.А.Казанцев, А.П.Казанцев. Дифференциальная диагностика инфекционных болезней. Руководство для врачей; Издательство; 496 страниц, Медицинское Информационное Агентство (МИА), 2013 г
87. В.И.Лучшев, С.Н. Жаров, В.В.Никифоров. Атлас инфекционных болезней.
88. Учебник:Travel and Tropical Medicine Manual/Jong E. C. [ed. by], Sanford Ch.; Saunders / Elsevier
89. Действующие КП МЗ РК по нозологиям
90. Действующие санитарные правила, санитарные правила и нормы.

1. Кафедра: жұқпалы аурулар және дерматовенерология

2. Білім беру деңгейі: (интернатура)

3. Мамандығы: 6В10101 «Жалпы медицина»

4. Курс: 6

5. Элективті пән атауы: Тропикалық аурулар

6. Кредит саны: 3,5

7. Мақсаты: интерндердің тереңдетілген жүйелік теоретикалық білімдерін және кәсіби қабілеттерін және ажыратпалы диагностикасын, клиникалық көрінісін, емдеу және алдын-алуды игеруі.

8. Міндеттері:

Интерндердің біліктілігін қалыптастыру: заманауи кезеңдегі тропикалық жұқпалы аурулардың эпидемиологиясын, этиологиясын, патогенезін, клиникалық көріністерін, ерекшелігін зерттеу.

Интерндер жасай алуы тиіс: тропикалық ауруларды ерте анықтау алгоритмі және ажыратпалы диагностикасы, жедел медициналық көмекті жүргізу және емдеу қабілеті. Тропикалық ауруларға қатысты және санитарлы-эпидемиологияға қарсы алдын алу шараларын ұйымдастыру.

<p>Аналитикалық жұмыс қабілетін қалыптастыру: тропикалық аурулармен жұмыс жасау мәселелері бойынша ғылыми зерттеулер жүргізу кезінде дәлелді медицинаға негізделген заманауи, ғылыми мәліметтерді қолдану. Пәнді таңдау негіздері: Азия, Африка және Латын Америкасымен саяси, экономикалық және мәдени байланыстарының қарқыны мен кеңеюіне байланысты ҚР азаматтары сол елдердің аумағында жиі қонақтайтын болды. Сонымен қатар осы мемлекеттерде қоғамдық денсаулық сақтау саласы үшін қауіпті болып табылатын жұқпалы және паразитарлы аурулар кең таралған. Жыл сайын қазақстан азаматтарының арасында тропикалық ауруларды әкелетін -туристтер, коммерсанттар, шет елде орналасқан мекеме қызметкерлері, сот және ұшақ экипаждары, келісіммен жұмыс істейтін мамандар есебінен өсуде. Жыл сайын әлемде сары қызба, тропикалық безгек, геморрагиялық қызба ауруларын әкелінген себебінен өлім жағдайлары тіркеледі. Соған байланысты тропикалық инфекцияларды зерттеудің өзектілігі әлемде аурушандық деңгейінің жоғары болуы, халықтың миграциясы,</p>	<p>Жасай білу қажет: -тропикалық жұқпалы аурулары бар науқасты қойылған талаптарға сай зерттеу -тропикалық жұқпалы ауруларға тән симптом мен синдромдардың ажыратпалы диагностикада маңыздылығын бағалау -Қажетті лабораторлы және инструменталды зерттеу жоспарын құру, науқастан патологиялық материалдарды алу. Лабораторлы және инструменталды зерттеу нәтижелерін интерпретациялау; -тропикалық жұқпалы аурулар бар науқастарға шұғыл көмек көрсету және емдеу, олардың этиологиясы, аурудың ағымына және патологиялық жағдайына сай реабилитация жүргізу. -ХАЖ-10 талаптарына сай диагноз қою. Меңгеру: -тропикалық жұқпалы аурулардың ерте анықтау алгоритмі және ажыратпалы диагностикасын жүргізу. -Серологиялық, молекулярлы-биологиялық, бактериологиялық, иммунологиялық зерттеулердің нәтижелерін бағалау. -тропикалық жұқпалы аурулар кезінде шұғыл медициналық көмек көрсету және емдеу. -тропикалық жұқпалы ауруларға байланысты</p>	<p>Жалпы мәдени (ЖМ): Абстракттілі ойлау қабілеті, анализ, синтез (ЖМ-1); -Жалпыкәсіптік құзыреттілік(ЖКК): Адам ағзасындағы кәсіби тапсырма шешудегі морфофункционалды, физиологиялық жағдайы және патологиялық процесстерді бағалау қабілеті (ЖКК-9) Кәсіби құзыреттілік(КК): Науқастан шағым, талдау, анамнез мәліметтері, қарау, лабораторлы-инструментальді зерттеу нәтижелері, патолого-анатомиялық және науқастың жағдайын тану немесе аурудың бар немесе жоқтығын анықтау мақсатында жүргізілетін басқа зерттеулерді жинауға, әр түрлі нозологиялық аурулары бар науқастарды жүргізуді анықтай алуға дайындық.</p>
--	--	--

<p>мүмкін болатын асқынуларының ауыр ағымы мен летальды жағдайы болып табылады. Білуі тиіс:</p> <p>-тропикалық аурулардың алдын алу және эпидемиологиясы бойынша нормативті, құқықтық және заңнамалық құжаттар.</p> <p>-тропикалық аурулар кезінде көмекті ұйымдастыру принциптері.</p> <p>-тропикалық аурулардың этиологиясы, эпидемиология, патогенез, клиникалық көрінісі және жіктелуі</p> <p>- тропикалық аурулар кезінде асқынуларға тән сипаттар мен шұғыл жағдайлардың клиникасы.</p> <p>-Тропикалық жұқпалы аурулардың арнайы және арнайы емес заманауи әдістер.</p> <p>-тропикалық аурулар кезінде негізгі емдеу принциптері (этиотропты, патогенетикалық, симптоматикалық терапия)</p> <p>-тропикалық жұқпалы аурулар ошағында эпидемияға қарсы шаралар және алдын алу принциптері.</p>	<p>ұйымдастыру және санитарлы-эпидемиологиялық алдын алу шаралары</p>	
--	---	--

10. Әдебиет:

1. Инфекционные болезни .Эпидемиология: учебник / Н. И. Брико, В. И. Покровский. - М.:ГЭОТАР-Медиа, 2015. - 368 с.: ил.
- 2.Амиреев С.А. Стандарты и алгоритмы мероприятий при инфекционных болезнях 1-2 том: практическое руководство. –Эверо, 2014.
- 3.Абуова, Г. Н. Тырысқақ [Электронный ресурс] : оқу құралы . - Электрон. текстовые дан. (416 Кб). - Шымкент : Б. ж., 2008. - эл. опт.диск (CD-ROM).
- 4.Абуова Г.Н. Жұқпалы аурулардан дәрістер жинағы : оқу құралы -Шымкент, 2017.-300экз.
- 5.Дүйсенова, А. Қ. **Жұқпалы аурулар** оқу құралы /- Алматы : Эверо, 2014.-220 экз.
- 6.Инфекционные болезни. Учебник Н. Д. Юшук, Г. Н. Кареткина, Л. И. Мельникова; Издательство, Гэотар-Медиа, 2015 г.; 512 страниц , <https://www.flip.kz/>
- 7.Дифференциальная диагностика инфекционных болезней. Руководство для врачей
- 8.В. А. Казанцев, А. П. Казанцев; Издательство; 496 страниц, [Медицинское Информационное Агентство \(МИА\)](https://www.flip.kz/), 2013 г, <https://www.flip.kz/>
- 9.Атлас инфекционных болезней; Владислав Иванович Лучшев; Сергей Николаевич Жаров, Владимир Владимирович Никифоров,
10. Абуова Г.Н. Жұқпалы аурулардың синдромдық дифференциялық диагнозы : оқулық - Шымкент , 2017.-500 экз.

11. Учебник: Travel and Tropical Medicine Manual / Jong E. C. [ed. by], Sanford Ch.; Saunders / Elsevier
12. Электронная библиотечная система «Консультант студента» Электронная библиотека медицинского вуза: [Электронный ресурс]. – М.: Издательская группа «ГЭОТАР-Медиа», 2015. – Режим доступа: <http://www.studmedlib.ru> – карты индивидуального доступа.
13. Электронная библиотечная система «Национальный цифровой ресурс «Руконт» / ИТС «Контекстум» [Электронный ресурс]. – М.: Консорциум «Контекстум», 2015. – Режим доступа: <http://www.rucont.ru> через IP-адрес академии.
14. Справочная правовая система КонсультантПлюс [Электронный ресурс] / ООО «Компания ЛАД-ДВА». – М., 2015. – Режим доступа: <http://www.consultant.ru> через IP-адрес академии.
15. Электронная правовая система для Специалистов в области медицины и здравоохранения «Медицина и здравоохранение» / ИСС «Кодекс» [Электронный ресурс]. – СПб. : Консорциум «Кодекс», 2015. – Режим доступа: сетевой офисный вариант по IP-адресу академии.
16. Консультант врача. Электронная медицинская библиотека [Электронный ресурс] / ООО ГК «ГЭОТАР». – М., 2015. – Режим доступа: <http://www.rosmedlib.ru> в Научной библиотеке КемГМА – через IP-адрес академии.
17. Санитарные правила, санитарные правила и нормы.